SKOL FORSKNINGS INSTITUTET

2026-11-02

Yttrande

Dnr: Skolfi 2026/81

Yttrande över betänkandet Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola (SOU 2026:37)

Skolforskningsinstitutet är en statlig myndighet med uppdrag att bidra till att verksamma inom skolväsendet får goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt.

Yttrandet avgränsas till förslaget om ett regeringsuppdrag om ytterligare forskning och kunskapsutveckling i förskolan under avsnitt 6.3.1.

Sammanfattning av Skolforskningsinstitutets ståndpunkter

- Skolforskningsinstitutet delar utredningens bedömning att det finns behov av starkare forskningsmiljöer och långsiktiga forskningssatsningar med inriktning mot förskolan.

- Skolforskningsinstitutet avstyrker att myndigheten ges det föreslagna regeringsuppdraget i dess nuvarande form. Utredningens förslag behöver i flera delar preciseras.

- Kostnaderna för ett uppdrag i linje med utredningens förslag på förvaltningsanslag 1.11 bedöms av myndigheten till cirka 4 miljoner kronor per år, jämfört med utredningens 2 miljoner kronor per år. Uppdragets närmare omfattning och resursbehov behöver dock analyseras ytterligare.

SKOL FORSKNINGS INSTITUTET

- Beräkningarna på anslag 1.12 Praktiknära skolforskning bygger på ett felaktigt antagande. Ett högre anslag bör övervägas, men ett tillskott om 8 miljoner kronor per år är genomförbart.

- Skolforskningsinstitutet förordar i första hand att myndigheten ges ett preciserat och avgränsat uppdrag som bygger på myndighetens befintliga verksamhet vad gäller både finansiering och kommunikation av forskning.

- Vill regeringen gå vidare med ett bredare uppdrag förordar myndigheten i andra hand att regeringen överväger att inrätta ett nationellt centrum för förskoleforskning vid ett lärosäte.

Synpunkter på avsnitt 6.3.1 om ett regeringsuppdrag till Skolforskningsinstitutet

Förslaget behöver i flera delar preciseras

Myndigheten vill inledningsvis konstatera att delar av förslaget är så övergripande formulerade att deras närmare innebörd och konsekvenser för myndigheten är svåra att bedöma.

I förslagsrutan anges att myndigheten ska samordna, utlysa och finansiera tvärsektoriell forskning. I den efterföljande texten beskrivs även flera andra uppgifter. Det behöver klargöras vilka av dessa som ska ingå i regeringsuppdraget.

Inför ett uppdrag skulle det behöva tydliggöras vilken roll myndigheten skulle ha när det gäller att främja och samordna forskningsinsatser, vilka mandat som följer med rollen och vilka resurser som krävs. Det behöver också framgå vad det innebär att samla tvärvetenskaplig kompetens och i vilka former detta ska ske.

Betänkandet anger även att myndigheten ska utveckla forskningsbaserad kunskap om förskolans pedagogiska arbete. Det behöver klargöras vad som avses med att *utveckla* sådan kunskap och hur uppgiften förhåller sig till att genomföra forskning respektive att sammanställa och sprida befintlig forskning.

Även uppgiften att stödja huvudmän och förskolor i implementeringen av evidensbaserade metoder behöver preciseras. Formuleringen kan

SKOL FORSKNINGS INSTITUTET

uppfattas som att myndigheten ska ge ett mer verksamhetsnära och operativt stöd än vad som följer av det nuvarande uppdraget att sammanställa och tillgängliggöra forskning.

Ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter, lärosäten och huvudmän behöver därför tydliggöras.

Den möjliga rollen som nod för forskningssamverkan behöver också konkretiseras. För att uppdragets omfattning, resursbehov och konsekvenser ska kunna bedömas måste det framgå vilka funktioner och uppgifter rollen omfattar samt hur ansvaret ska fördelas mellan berörda aktörer.

Kostnaden på myndighetens förvaltningsanslag underskattas

Även vid en betydande precisering bedömer Skolforskningsinstitutet att uppdraget sannolikt skulle innebära en betydande utvidgning av myndighetens nuvarande uppdrag.

Flera av de föreslagna uppgifterna skulle vara nya för myndigheten. Det gäller bland annat att främja och samordna forskningsinsatser, samla tvärvetenskaplig kompetens och fungera som en nod för forskningssamverkan mellan universitet, högskolor samt nationella och internationella forskningsmiljöer, inklusive nordiska aktörer. Även uppgifterna att tillgängliggöra forskningsresultat för beslutsfattare och stödja huvudmän i deras implementering skulle vara nya.

Skolforskningsinstitutet bedömer sammantaget att förslaget, även i preciserad form, skulle medföra högre kostnader än de 2 miljoner kronor per år som föreslås tillskjutas myndighetens förvaltningsanslag 1.11 för utökad administrativ kapacitet. Detta gäller vid sidan av finansieringen av forskningen som sådan.

Myndigheten understryker att förslaget i dess nuvarande form är svårt att kostnadsberäkna och behöver analyseras närmare inför ett eventuellt sådant uppdrag. Vår bästa bedömning är att uppgifterna kräver ett årligt tillskott om 5 miljoner kronor på anslag 1.11. Detta motsvarar den årliga grundfinansieringen av FILIORUM vid Universitetet i Stavanger som utredningen lyfter fram i sammanhanget.

Även vid en sådan finansiering ser myndigheten risker med att ett sådant bredare uppdrag kan ta kraft från den utveckling myndigheten i övrigt behöver prioritera för att nå en högre måluppfyllelse.

Kostnaden på anslaget för praktiknära skolforskning är felaktigt beräknad

SKOL FORSKNINGS INSTITUTET

Utredningens beräkningar av tillskott till anslag 1.12 Praktiknära skolforskning bygger på en felaktig uppgift om att Skolforskningsinstitutet utlyser forskningsmedel om cirka 8 miljoner kronor per år. En motsvarande finansieringsnivå bedöms sedan vara aktuell för det föreslagna uppdraget.

Myndighetens anslag för praktiknära skolforskning uppgår inte till cirka 8 utan till cirka 36 miljoner kronor per år. Finansieringen sker normalt genom fleråriga forskningsprojekt, där det maximala bidraget uppgår till 4,5 miljoner kronor per projekt. Kostnaderna för forskningsprojekt varierar beroende på bland annat omfattning, forskningsdesign, datainsamling och projekttid.

Skolforskningsinstitutet konstaterar samtidigt att storleken på en given forskningsutlysning i hög grad är skalbar. De administrativa kostnaderna per bifallen ansökan är dock höga vid beloppsmässigt begränsade utlysningar.

En utlysning om 8 miljoner kronor är liten i jämförelse med nuvarande utlysning, och ett högre tillskott bör övervägas. Samtidigt är beloppet i paritet med exempelvis den utlysning IFAU årligen genomför.

Myndigheten har därför inga principiella invändningar mot storleken på den utlysning som utredningen föreslår.

Skolforskningsinstitutet avstyrker utredningens förslag till förmån för ett mer avgränsat uppdrag

Skolforskningsinstitutet delar utredningens bedömning att det finns behov av starkare forskningsmiljöer och långsiktiga forskningssatsningar med inriktning mot förskolan.

Myndigheten bedömer även att den har goda möjligheter att effektivt genomföra ett uppdrag som är preciserat och avgränsat i förhållande till utredningens förslag. Det gäller både att finansiera forskning och att kommunicera forskning till nytta för kvalitet och likvärdighet i förskolan.

Myndigheten finansierar redan i dag praktiknära forskningsprojekt inom förskolan med inriktning på metoder och arbetssätt som bidrar till barns och elevers utveckling och lärande. Myndigheten har över tid bifallit ett sådant projekt per år med en kostnad på 4,0–4,5 miljoner kronor.

Myndigheten har kapacitet att öka antalet forskningsprojekt med inriktning mot förskolan inom ramen för den nuvarande utlysningen. Det

SKOL FORSKNINGS INSTITUTET

kan finansieras genom ett tillskott om de föreslagna 8 miljonerna, ett högre eller lägre belopp eller helt genom omprioriteringar inom ram.

Myndigheten bedömer sammantaget att ett tillskott till den befintliga utlysningen är det mest kostnadseffektiva sättet att utlysa forskningsmedel i den storleksordning som utredningen föreslår. Myndigheten förordar därför i första hand detta alternativ. Ett sådant tillskott till befintlig utlysning kan förknippas med villkor om att myndigheten ska anvisa minst ett visst belopp till förskoleforskning. Ett tillskott om 8 miljoner kronor per år skulle kunna nära tredubbla antalet projekt som myndigheten finansierar.

Befintlig infrastruktur och kompetens på myndigheten möjliggör också en särskild utlysning enligt utredningens förslag. En sådan utlysning skulle finansiera tvärsektoriell forskning om svensk förskola i syfte att främja kvalitet och likvärdighet i förskolan.

Om satsningen ska möjliggöra längre forskningsprojekt behöver bidragsvillkor och ekonomiska förutsättningar vara utformade så att finansieringen kan säkerställas över hela projekttiden.

Myndigheten bedömer att båda dessa alternativ enbart förutsätter eventuella tillskott på anslag 1.12. De utvecklingsinsatser som krävs för en särskild utlysning kan enligt myndighetens bedömning genomföras inom ram.

Vad gäller utredningens förslag att myndigheten ska sammanställa och sprida forskningsbaserad kunskap om förskolans pedagogiska arbete finns goda möjligheter att göra detta genom att bygga vidare på de befintliga format som myndigheten använder och de utvecklingsinsatser som myndigheten nu genomför.

Myndigheten förordar därför att Skolforskningsinstitutet ges i uppdrag att intensifiera myndighetens arbete med att sammanställa och sprida forskning till verksamma inom förskolan och att 2 miljoner kronor för det ändamålet tillskjuts myndighetens förvaltningsanslag.

Myndighetens befintliga instruktion ger möjlighet att rikta sådana sammanställningar till alla verksamma inom förskolan. Sammanställningarna kan även behandla ramfaktorer för undervisningen, vilket vi uppfattar att utredningen efterfrågar. Förutsättningen är att detta bidrar till att undervisningen i förskolan kan planeras, genomföras och utvärderas på vetenskaplig grund.

Vi bedömer att ett sådant uppdrag skulle innebära högre kostnadseffektivitet än att bygga upp alternativa former för

kommunikation av forskningsresultat som är avgränsade enbart till förskolan.

Sammantaget innebär detta att myndigheten i första hand förordar att Skolforskningsinstitutet ges i uppdrag att finansiera ytterligare forskning för att stärka kvaliteten i förskolan samt att intensifiera arbetet med att sprida forskningsresultat kopplade till förskolan med grund i befintliga format och utvecklingsinsatser.

Myndigheten förordar därmed att den inte ges i uppdrag att samordna forskningssamverkan, samordna forskningsinsatser eller – givet det begränsade resurstillskottet – explicit stödja huvudmännen i deras implementering.

Flera uppgifter i en sådan bredare ansats ligger närmare universitetens och högskolornas ansvar för forskningsmiljöer och samverkan än Skolforskningsinstitutets nuvarande uppdrag Skulle regeringen i stället vilja gå vidare med en sådan inriktning förordar myndigheten därför att regeringen först överväger att inrätta ett nationellt forskningscentrum för förskoleforskning i stället för att på befintligt underlag ge Skolforskningsinstitutet ett sådant uppdrag. Ett sådant centrum kan hämta sin förebild i exempelvis Nationellt centrum för matematikutbildning (NCM) vid Göteborgs universitet och Nationellt centrum för naturvetenskapernas och teknikens didaktik (NATDID) vid Linköpings universitet.

I detta ärende har Erik Scheller beslutat efter föredragning av Karolina Fredriksson Erson.

Signatur: ERIK SCHELLER 2026-11-02 16:36:16